

මහාචාර්ය සිරිල් විජේසුන්දර

පර්යේෂණ මහාචාර්ය, ජාතික මූලික අධ්‍යයන ආයතනය,
සභාපති, ශාක පිළිබඳ විද්වත් කමිටුව, පරිසර අමාත්‍යාංශය

අපේ ශාක රැකගනිමු

භූමි ප්‍රමාණයෙන් ඉතා කුඩා දිවයිනක් වුවද ශ්‍රී ලංකාවේ ශාක විවිධත්වය කලාපයේ අතිකුත් රටවල් සමග සසඳන විට සුවිශේෂ තැනක් ගනී. මෙයින් අදහස් කරනුයේ අප රටෙහි ශාක ප්‍රමාණාත්මකව හා ගුණාත්මකව යාබද රටවලට වඩා බෙහෙවින් වෙනස් වන බවයි. ප්‍රමාණාත්මකව බැලූ කළ ශ්‍රී ලංකාවේ විශාල ශාක සංඛ්‍යාවක් තිබෙන බව පැහැදිලි වන්නේ ඉතා විශාල රටක් වන අසල් වැසි ඉන්දියාවේ (වර්ග කිලෝ මීටර් 3,287,590) ඇති සපුෂ්ප ශාක ප්‍රමාණය හා කුඩා රටක් වන ශ්‍රී ලංකාවේ (වර්ග කිලෝ මීටර් 65,610) සපුෂ්ප ශාක ප්‍රමාණය සසඳා බැලූවිටයි. ලංකාව මෙන් හැට පස් ගුණයක් තරම් ලොකු, සමස්ත ඉන්දියාවේම ඇත්තේ සපුෂ්ප ශාක විශේෂ 18,000 ක් පමණ වන අතර ශ්‍රී ලංකාවේ සපුෂ්ප ශාක 4,000 කට කිට්ටු ප්‍රමාණයක් ඇති අතර මින් තුනෙන් එකක් පමණ ශ්‍රී ලංකාවට ආවේණිකවේ.

මෙරට ශාක විවිධත්වය ඉහළ ගුණාත්මයකින් යුක්තවේ. පෘථිවියේ දැනට වාර්තාගත ශාක කුල වලින් 50%කට වැඩි සංඛ්‍යාවක් ලංකාව තුළ දක්නට ඇති අතර ශාක ගෝත්‍රවලින් 80%කට වැඩි ප්‍රමාණයක්ද මෙරට ස්වභාවිකව හමුවේ. ගුණාත්මක පැත්තෙන් මෙලෙස අපේ ශාක සුවිශේෂී වන්නේ ඒවා විවිධ සමීභවයන්ගෙන් යුතු වන බැවිනි. දේශීය හා මෙරටට ආවේණික ශාකවලට අමතරව මෙරට ඇති බොහෝ ශාක ඉන්දීය, හිමාලයීය, ආසියානු, අප්‍රිකානු, මලයානු, දකුණු ඇමරිකානු, ඕස්ට්‍රේලියානු ආදී විවිධ සමීභවයන් ගෙන් යුක්ත වීමට හේතුව ශ්‍රී ලංකාවේ ගොන්ඩ්වානාලන්ත සම්බන්ධයයි. අප හිතර සැලකිල්ලට ගන්නේ විශේෂ 3086 ක් වූ සපුෂ්ප ශාක සහ විශේෂ 350 කින් පමණ සමන්විත මීවන ශාක පමණක් වුවත් ඒවාට අමතරව තලස ශාක, දිලීර, ඇල්ගේ, ලයිකන ආදී කාණ්ඩවලට අයත් විශේෂ අධික සංඛ්‍යාවක් ලක්දිව පුරා විසිරී ඇති බව බොහෝ විට අමතක වන කරුණකි. කණගාටුවකට මෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ ඇති මෙවැනි, පරිණාමය අතින් නොදියුණු, ශාක අධ්‍යයනය කර ඇත්තේ ඉතා අල්ප වශයෙනි. උදාහරණයක් වශයෙන් ලයිකන හා දිලීර ගැන අපේ දැනීම ඉතා අඩුය. දැනට අප සතුව ඇති දත්තවලට අනුව ලයිකන විශේෂ 1,000 කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් මෙරටින් වාර්තා වී ඇති අතර මුසි ශාක විශේෂ 560 ක් හා තලස ශාක 327 ක් වාර්තා වී ඇත. වාර්තා වී ඇති දිලීර විශේෂ 1,920 ට වඩා සත්‍ය විශේෂ සංඛ්‍යාව කිහිප ගුණයකින් වැඩිවිය හැක, ඇල්ගේ විශේෂ ගණන ද දැනට වාර්තාවී ඇති 896 ට වඩා බෙහෙවින් වැඩි විය හැක.

දිවයිනක් වීම හේතු කොට ගෙන, සාමාන්‍ය තත්ත්වයක් යටතේ, අපේ රටේ ශාකවල ව්‍යාප්තිය රටේ භූමි සීමාවකට යටත්ව සිදුවීම බලාපොරොත්තු විය හැක්කකි. ඒ හේතුවම නිසා කිසියම් සාධක නිසා ශාකවල පැවැත්ම අනතුරකට පත්වුව හොත් ඒවා මිහිතලයෙන්ම තුරන්වී යාමට ඉඩ ඇත.

සාමාන්‍යයෙන් දූපත්වල ඇති ශාක පරිසරයෙන් තුරන්වී යාමේ වේගය මහාද්වීපවල ශාක වඳවී යාමේ වේගයට වඩා වැඩිවේ. විවිධ හේතූන් නිසා ශ්‍රී ලංකාවේ සපුෂ්ප ශාකවලින් 48% කට අධික ප්‍රමාණයක් මෙසේ අනතුරට ලක්ව ඇති බව 2020 රතු දත්ත පොතේ දක්වා ඇත. මෙයට මූලික හේතුව වී ඇත්තේ ස්වභාවික වෘක්ෂ ලතා දර්ශ විනාශ කිරීමයි. සංඛ්‍යා ලේඛණවලට අනුව වර්ෂයකට ශ්‍රී ලංකාවේ කැලෑ වලින් 4% කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් චලිතව වෙයි. මෙවැනි තත්ත්වයක් යටතේ ස්වභාවික වෘක්ෂලතා ආරක්ෂා කර ගැනීම අතිශයින්ම අසීරු කාර්යයක් වී ඇත.

කැලෑ විලිච්චට අමතරව විවිධ අවශ්‍යතා සඳහා ශාක හා ශාක ද්‍රව්‍ය පරිසරයෙන් අසීමිතව ලබාගැනීම, පරාගනය කරන සතුන් හැනවී යාම, ආක්‍රමණික ශාක, දේශගුණ විපර්යාස, පරිසර දූෂණ කටයුතු ආදියද ශාකවල පැවැත්මට බලවත් තර්ජනයන් වී ඇත.

මෙවැනි තර්ජනයන්ට සමහරක් ශාක වඩාත් සංවේදී වන බව පෙනේ. උදාහරණයක් වශයෙන් උඩවැඩියා කුලය ගත් කළ විය ඉතාමත් ඉක්මනින් වඳ වී යාමට ඉඩ තිබෙන ශාක බහුල වශයෙන් අඩංගු කුලයකි. උඩවැඩියා ශාක අලංකාරය හා විවිධ වානිජමය අවශ්‍යතා සඳහා ස්වභාවික පරිසරයෙන් වැඩිපුර ලබාගැනීමත්, පරිසරයට විකතුවන දිලීර නාශක, කෘමිනාශක ආදිය නිසා වම ශාකවලට සම්බන්ධ අතිකුත් සහායක ජීවීන් විනාශ වීමත් මෙයට ප්‍රධානතම හේතූන් වී ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ දැනට වාර්තා වී ඇති උඩවැඩියා ශාක වර්ග විකසිය අසූවකට වැඩි සංඛ්‍යාවකින් 20 ක් පමණ මෙලෙස අනතුරට ලක්වී ඇති අතර කිහිපයක් දැනටමත් වඳවී ගොස් ඇතැයි ද විශ්වාස කෙරේ. අතිකුත් අධි සංවේදී ශාක වන ජලප ශාක, තලස ශාක, හා ලයිකන ආදියට විල්ලවී අති තර්ජන ගැනත්, ඒවායේ ගහනයන්හි විචල්‍යතාව ගැනත් අපේ දැනීම ඉතා අල්ප වීම කණගාටුවට කරුණකි.

උඩවැඩියා මල්

ශ්‍රී ලංකාවේ තෙත් කලාපය තුළ ඉහළ ආවේණික ශාක සංඛ්‍යාවක් වාර්තා වී ඇත. 2016 දී පරිසර අමාත්‍යාංශයේ දැක්මිණි පෙරේරා මහත්මියගේ සහාය ඇතිව ශ්‍රී ලංකාව තුළ අප කරන ලද සමීක්ෂණයක දී ශ්‍රී ලංකාව තුළ ආවේණික ප්‍රදේශ 09 ක් හඳුනා ගන්නා ලදී. මෙම ප්‍රදේශ වන්නේ මධ්‍යම කඳුකරය, නිරිතදිග තෙත් කලාපය, උතුරු කඳුකරය, නැගෙනහිර උස්බිම්, රිටිගල, දොලුකන්ද, යාල, විල්පත්තු සහ යාපනය වේ. මෙම ආවේණික ප්‍රදේශ නවය තුළ, ඉතා ඉහළ ප්‍රමාණයක් ආවේණික ශාක ඇති පහක් හඳුනාගන්නා ලද අතර ඒවා මූලික ආවේණික ප්‍රදේශ ලෙස හැඳින්වූයේමු. අප විසින් හඳුනාගෙන ඇති මෙම

ආවේණික ප්‍රදේශ වන්නේ සිංහරාජය, සමනොළ අඩවිය, නකල්ස්, හෝර්ටන් තැන්න සහ මහනුවර ය. සාමාන්‍යයෙන් ආවේණික ශාක වැඩිපුර ඇත්තේ තෙත් කලාපීය දිස්ත්‍රික්ක වන මහනුවර, රත්නපුර, නුවරඑලිය, බදුල්ල, ගාල්ල සහ කළුතර වන අතර වැඩිම තර්ජනයට ලක්වූ විශේෂයන් ද ඇත්තේ වවැනි ප්‍රදේශවල බව මෑත සමීක්ෂණවලින් හෙළි වී තිබේ. මෙම දිස්ත්‍රික්කවල සපුෂ්ප ශාක විශේෂවල විශාලතම විවිධත්වයක් ද ඇත. දැන්වලින් පෙනී යන්නේ වැඩි විශේෂ සංඛ්‍යාවක් සිටින රත්නපුර, මහනුවර, කිලිනොච්චිය, ගාල්ල, නුවරඑලිය,කළුතර, කෑගල්ල, සහ මාතර දිස්ත්‍රික්කවල, ආවේණික විශේෂවලින් 60% කට වඩා තර්ජනයට ලක්ව ඇති බවයි.

මෙවැනි තත්ත්වයක් යටතේ අපේ වර්තමාන කාර්ය භාරය කුමක්ද? අපට ශාක රැක ගැනීමට දායක විය හැක්කේ කෙසේද යන්න සෑම පරිසර හිතකාමියෙකුටම ඇතිවන ප්‍රශ්නයයි.

මෙහිදී මුලින්ම සිතියට ගත යුත්තේ අපි ආරක්ෂා කරගත යුත්තේ තනි තනි ශාකයන් නොව පරිසර පද්ධතීන් බවයි. මාලුවන් රැක ගැනීමට හම් පලය රැකගත යුතුය.

සංවිධානාත්මකව හෝ පුද්ගලිකව හෝ අප විසින් ස්වභාවික පරිසරයේ ඇති ශාක අනවසරයෙන් පිටතට ගෙන යාම වැරැද්දකි. ඇත්තටම අප කළ යුත්තේ එසේ කරන්නවුන්ට වරෙන් වීමයි. ඔබේ පරිසරය වනසන්නන්ට වරෙන් වීමට ඔබට අයිතියක් ඇත.

අප ආශ්වාස කරන වාතය, බොහෝ පලය ආරක්ෂා කර ගන්නට දරන උනන්දුවම ගස් වැල් රැක ගැනීමටත් යෙදවීම අවංකවම කළහොත් වියම ප්‍රමාණයක් වනු ඇත. මේ සඳහා පරිසර සම්පත් හඳුනා ගැනීම, ඒවායේ වටිනාකම, ව්‍යාප්තිය හා ප්‍රයෝජන ආදිය අධ්‍යයනය කිරීම ඉතා වැදගත් වන අතර විය සංරක්ෂණය සඳහා ප්‍රමුඛතාව දියයුතු ශාක හඳුනා ගැනීමටද ඉවහල් වනු ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ ජීවත්වූ අපි බටහිර ආක්‍රමණවලට පෙර මේ රටේ සියයට අසූවකට වඩා වැඩි භූමි ප්‍රමාණයක වනාන්තරයක් සහිතව සිටියෙමු. අපේ සිතූම් පැතුම් ගති පැවතුම් බටහිර ආකල්පවලට හා වාණිජ සමාජයකට සුදුසු අයුරු වෙනස් වීම සියලු ස්වාභාවික පරිසර සම්පත්වල විනාශයට හේතුවිය. අපේ ආකල්ප හා ගති පැවතුම් පෙරදිග චින්තනයට ගැලපෙන අයුරු නැවත සකස් කර ගෙන දෛනික ක්‍රියා මගින් පරිසරයට අවම බලපෑමක් ඇතිවනසේ ජීවත් වන්නට අදිටන් කර ගැනීම ඇර වෙන කිසිම මගකින් ශාක සම්පත් රැකගත නොහැකි බව සඳහන් කිරීම වටී.